

Kristina ONUFRIJA

Demografska študija za potrebe prostorskega načrtovanja na občinski ravni

Članek se ukvarja z demografskimi vprašanji za potrebe prostorskega načrtovanja na občinski ravni. Prostorsko načrtovanje mora upoštevati tudi socialne in družbene vidike, ki vplivajo na razvoj v prostoru. Poznavanje in pravilno razumevanje stanja in razvojnih težej prebivalstva v določenem območju ter kritično vrednotenje demografskih projekcij (ki so vedno rezultat določenih predpostavk) vodi h kakovostnemu prostorskemu načrtovanju. Namen prispevka je opozoriti na potrebnost demografskih analiz na občinski ravni prostorskega načrtovanja in potrebnost njihovega razumevanja pri pripravi prostorskih aktov. S pomočjo veljavne zakonodaje, teoretskih izhodišč in primerov strokovnih podlag v praksi so navedene vsebine demografske študije za potrebe občinskega prostorskega načrtovanja (s poudarkom na potrebah po stanovanjih in opremljenosti za družbeno infrastrukturo). Posamezne vsebine, predvsem demografske projekcije, so natančneje obravnavane, in sicer na primeru občine

Škofja Loka. Članek je nastal na podlagi magistrskega dela z naslovom »Strokovne osnove s področja demografije za potrebe prostorskega načrtovanja na občinski ravni« (2010), ki je bilo izdelano pod mentorstvom dr. Lojzeta Gosarja v okviru Interdisciplinarnega podiplomskega študija prostorskega in urbanističnega planiranja na Fakulteti za gradbeništvo in geodezijo v Ljubljani. Prispevek naj bi pripomogel k primernemu dopolnjevanju med demografskim pristopom v ožjem smislu in interdisciplinarnim strokovnim vrednotenjem za ocenjevanje potreb po stanovanjih in opremljanju z družbeno infrastrukturo.

Ključne besede: demografija, demografska projekcija, demografska študija, strokovna podlaga, prostorsko načrtovanje, občina, Škofja Loka, Slovenija

1 Uvod

1.1 Predstavitev problema

Demografska študija je pomemben element analize v postopku občinskega prostorskega načrtovanja, vendar veljavna zakonodaja s tega področja trenutno tako v zakonskih kot tudi podzakonskih aktih ne predpisuje obvezne izdelave demografskih strokovnih podlag, temveč potrebnost in njihovo vsebino prepušča strokovni presoji prostorskih načrtovalcev. Obvezne sestavine prikaza stanja prostora kot edine obvezne strokovne podlage za pripravo prostorskih aktov so z vidika demografije zelo splošne (le navedba števila prebivalcev brez predpisane ustrezne demografske analize). Predhodna zakonodaja iz leta 2003 (zakon o urejanju prostora) je v uredbi o vsebini poročila o stanju na področju urejanja prostora ter minimalnih enotnih kazalnikih, ki se sicer ni uvrščala med strokovne podlage, zelo natančno vključila demografsko analizo (brez projekcij), vendar ni nikoli zaživela (tudi zaradi kratke veljavnosti zakona). Najstarejša zakonodaja iz leta 1984 (zakon o urejanju prostora in zakon o urejanju naselij in drugih posegov v prostor) pa je v podzakonskih predpisih zelo natančno uredila vključenost demografije v strokovne podlage za pripravo dolgoročnih in srednjeročnih načrtov (analiza možnosti dolgoročnega in analiza možnosti srednjeročnega razvoja); pri pripravi izvedbenih prostorskih aktov pa se je podzakonski predpis skliceval na

strokovne študije, izdelane za potrebe priprave dolgoročnega in srednjeročnega načrta. Strokovna literatura pa ne glede na vrsto prostorskega akta predpisuje izdelavo ustrezne demografske študije, vključno z demografskimi projekcijami.

V praksi to pomeni, da strokovne podlage pogosto, tudi če so dejansko potrebne, niso izdelane. Na podlagi konkretnih primerov v praksi ocenjujemo, da je trenutno demografska študija (kot samostojna študija za občino) redko izdelana, pogosto je izdelana v okviru vsebinsko širše strokovne podlage s področja poselitve. Študija pri pripravi prostorskega akta pogosto ni upoštevana in zadosti le kriteriju izdelave oziroma (v primeru izdelanih demografskih projekcij) pogosto ni strokovno uporabljena pri pripravi prostorskega akta. Kot primer navedimo projekcije prebivalstva za občino, ki upoštevajo različne predpostavke prihodnjega gibanja demografskih parametrov (naravna rast, migracijski saldo). Te projekcije pomenijo napoved prihodnjega stanja ali razvoja prebivalstva samo, če bodo obveljali demografski parametri, ki so bili pri izračunu uporabljeni. Rezultati teh projekcij so lahko zelo koristni, vprašanje pa je, ali jih lahko uporabimo tudi kot planski cilj. V praksi se namreč včasih dogaja, da se projekcije, ki so bile izračuna-

ne le kot opozorilo, kam vodijo določeni demografski trendi, uporabijo kot planski cilj. Na primer širitev stavbnih zemljišč v prostorskem načrtu občine sledi demografski projekciji, izračunani ob predpostavki visokih notranjih priselitev v občino (ne glede na stvarno presojo o mogočem poselitvenem razvoju v občini, ki je lahko popolnoma drugačen).

Prepogosto je izdelava študije vezana na potrebe po stanovanjih, premalo pa se upošteva uporabnost demografskih študij (in projekcij) za potrebe po zagotavljanju družbene infrastrukture. V takih primerih je podlaga, ki naj bi zagotavljala kakovostne rešitve, sama sebi namen, zahteva veliko časa za pripravo in tudi finančno obremeni pripravljavca prostorskega akta.

Na podlagi zgoraj navedenega bi bilo smiselno predpisati obveznost izdelave demografske študije za potrebe priprave občinskih prostorskih aktov in obvezno metodologijo (enotne kazalnike) za izdelavo strokovne podlage.

1.2 Namen prispevka

Na podlagi praktičnega primera izdelave demografske študije za občino Škofja Loka (ki vsebinsko v članku ni v celoti prikazana) so v članku navedena navodila za izdelavo tovrstne

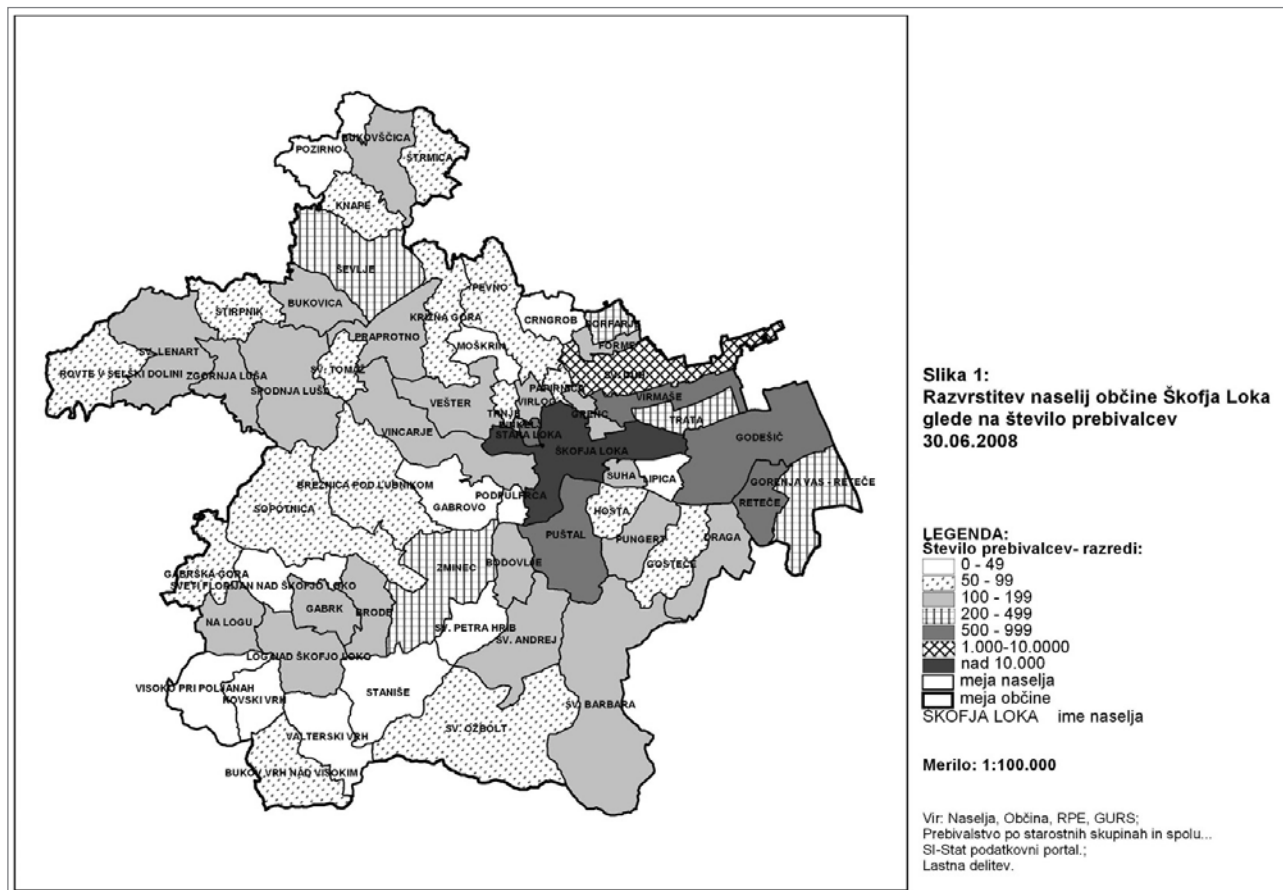
študije kot podlage za usmerjanje demografskega razvoja v občini v prihodnjih desetletjih, in sicer na podlagi ugotovitve obstoječega demografskega stanja, demografskih trendov, analize različnih sestav prebivalstva in demografskih projekcij. Prikazani so okviri, ki bi prostorskim načrtovalcem lahko služili pri načrtovanju poselitvenega razvoja občine v bližnji prihodnosti. Predstavljene so ključne vsebine za izdelavo demografske študije na ravni občinskega prostorskega načrtovanja, s posebnim poudarkom na izračunu demografskih projekcij. S tem je prikazan vpliv demografskih značilnosti občine na funkcijo oziroma rabo prostora, predvsem na potrebe po stanovanjih in na opremljenost z družbeno infrastrukturo.

Občino Škofja Loka sestavlja 62 naselij; po zadnjih objavljenih podatkih (1. januar 2011) ima 22.713 prebivalcev in se uvršča med prebivalstveno večje občine (15. mesto v Sloveniji med vsemi občinami).

2 Vsebina demografske študije

Vsebine kakovostne demografske študije za potrebe priprave občinskih prostorskih aktov (s poudarkom na potrebah po stanovanjih in opremljenosti z družbeno infrastrukturo) so^[1]:

- osnovni podatki o občini in metodološka pojasnila;

Slika 1: Razvrstitev naselij občine Škofja Loka glede na število prebivalcev 30. 6. 2008

- število prebivalcev v občini in naseljih;
- indeks gibanja števila prebivalcev v občini in naseljih;
- naravno, selitveno in skupno gibanje prebivalstva v občini in naseljih;
- osnovne skupine prebivalstva v občini;
- gostota prebivalstva v občini in naseljih;
- spolna in starostna sestava prebivalstva v občini in naseljih;
- izpeljani demografski kazalniki v občini, kot so: izobraževanje in izobrazbena sestava, institucionalno varstvo starejših oseb, delovno aktivno prebivalstvo in brezposelnost, delovne migracije;
- drugi ekonomski kazalniki v občini, kot na primer osnova za dohodnino, povprečna mesečna plača na zaposleno osebo;
- analiza družin in gospodinjstev v občini;
- analiza stanovanj in ocena potreb po stanovanjih v občini;
- primerjava demografskih značilnosti v občini s Slovenijo;
- ocena prostih stavbnih zemljišč v občini in ocena prebivalstvene kapacitete teh zemljišč;
- izračun demografskih projekcij za občino (različne variante: po naravni rasti, z upoštevanjem selitev).

Pri izdelavi demografske študije je ob obravnavi navedenih vse-

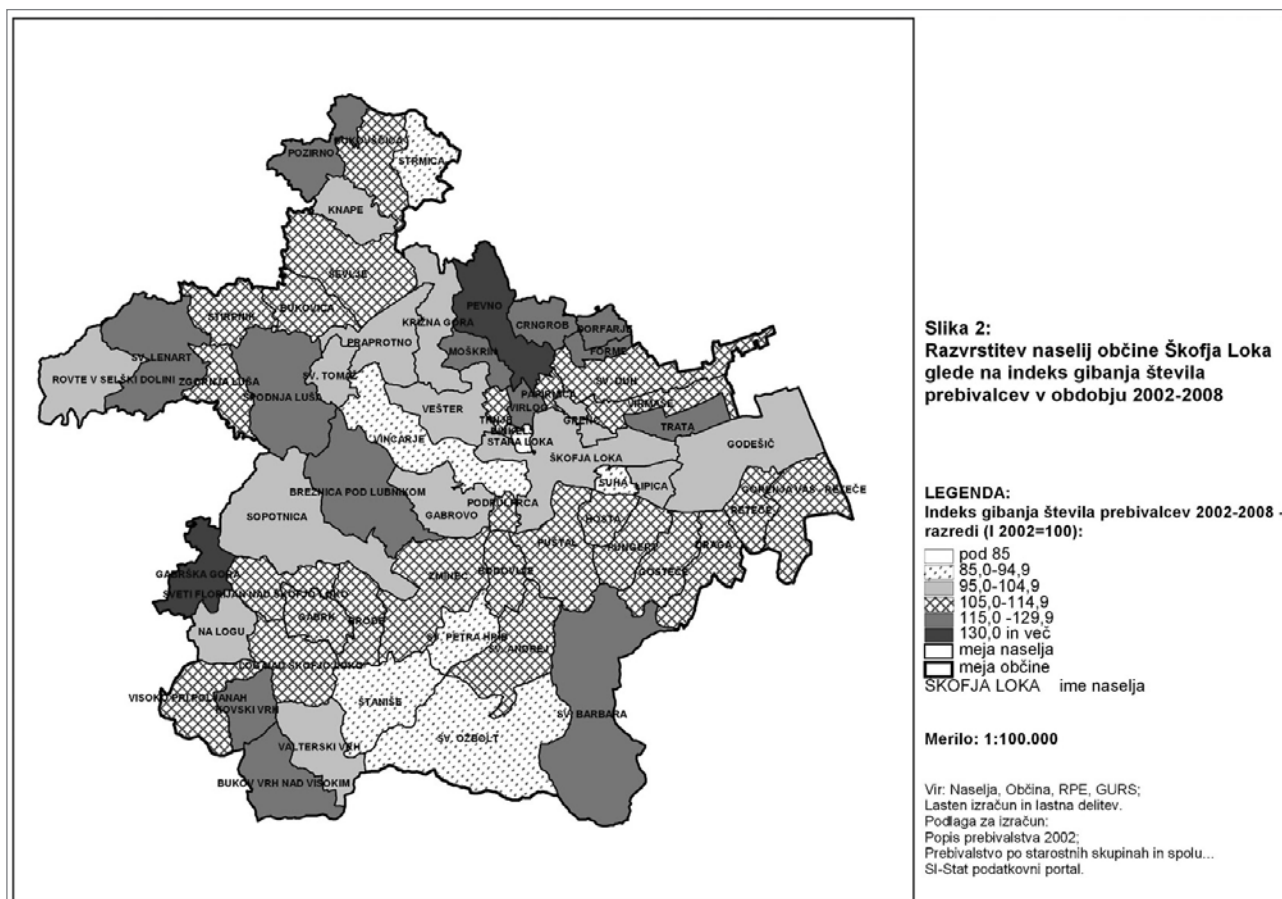
bin treba stremeti k čim nazornejšemu prikazu podatkov, kar pomeni, da se je (poleg opisne metode) smiselno posluževati tudi prikazov v obliki preglednic in grafikonov, pri obravnavi po naseljih občine pa tudi prikazov na kartah. Prikaže se stanje in (glede na dostopnost statističnih podatkov) tudi spremembe glede na preteklo časovno obdobje (običajno zadnjih 10 let), in sicer na ravni občine oziroma (glede na dostopnost statističnih podatkov) na ravni posameznih naselij v občini. Vključi se tudi primerjavo občinskega podatka s podatkom na državni ali regijski ravni.

2.1 Glavne vsebine demografske študije

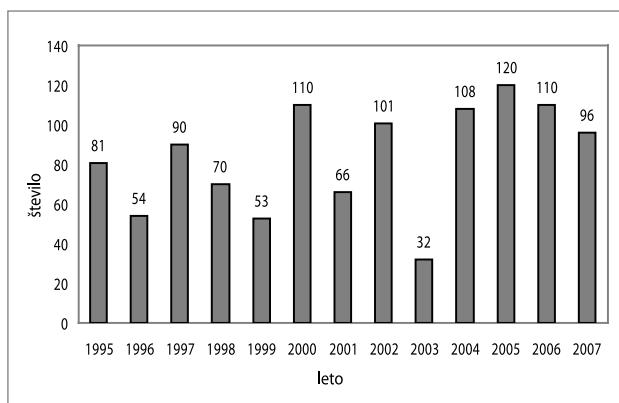
Demografsko analizo pričnemo z analizo števila prebivalcev.

Poudari se največje naselje v občini po številu prebivalcev (njegov delež glede na skupno število prebivalcev v občini). Vsa naselja se glede na število prebivalcev razvrstijo v velikostne razrede, ki so odvisni od razpona med največjim in najmanjšim naseljem. Slika 1 prikazuje tako razvrstitev naselij na primeru občine Škofja Loka.

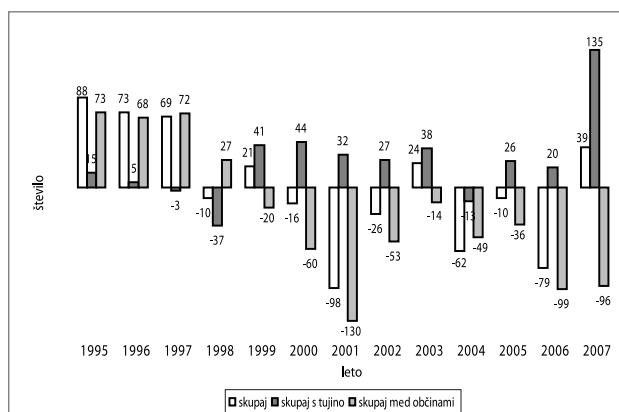
Ker število prebivalcev prikaže le absolutno vrednost, ne pa tudi spremembe v odnosu na naselje in ostala naselja v občini,

Slika 2: Razvrstitev naselij občine Škofja Loka glede na indeks gibanja števila prebivalcev v obdobju 2002–2008

Slika 3: Naravni prirast prebivalstva v občini Škofja Loka v obdobju 1995–2007 (vir: Naravno gibanje in skupni prirast prebivalstva po občinah – Podatkovni portal SI-STAT)

Slika 4: Selitveni saldo v občini Škofja Loka v obdobju 1995–2007 (vir: Selitveno gibanje in skupni prirast prebivalstva po občinah – Podatkovni portal SI-STAT)

se izračuna tudi **indeks gibanja števila prebivalcev**, in sicer za krajše časovno obdobje (na primer 10 let) kot prikaz novejšega demografskega gibanja in za daljše obdobje (na primer 30 let), ki pokaže, kakšen je dolgoročni prebivalstveni razvoj naselij. Pomembno je, da vrednosti indeksa pravilno razumemo in združujemo v skupine. Določitev razredov je odvisna od dolžine obdobja, za katero je izračunan indeks. Na sliki 2 je na primeru občine Škofja Loka prikazana razvrstitev naselij glede na indeks gibanja števila prebivalcev v obdobju 2002–2008.

Za temeljito demografsko analizo pa ne zadošča le prikaz spremembe skupnega števila prebivalcev, temveč je potrebna tudi **analiza naravnega in selitvenega gibanja prebivalstva**, s katero lahko bistveno bolj kakovostno ocenjujemo dosedanje gibanje števila prebivalcev in tudi lažje postavljamo hipoteze o prihodnjih spremembah. V demografski študiji se lahko obravnavajo ti demografski kazalniki:

- absolutno število živorojenih in umrlih,
- absolutni naravni prirast,
- število rojenih oziroma umrlih na 1.000 prebivalcev,
- naravni prirast na 1.000 prebivalcev,

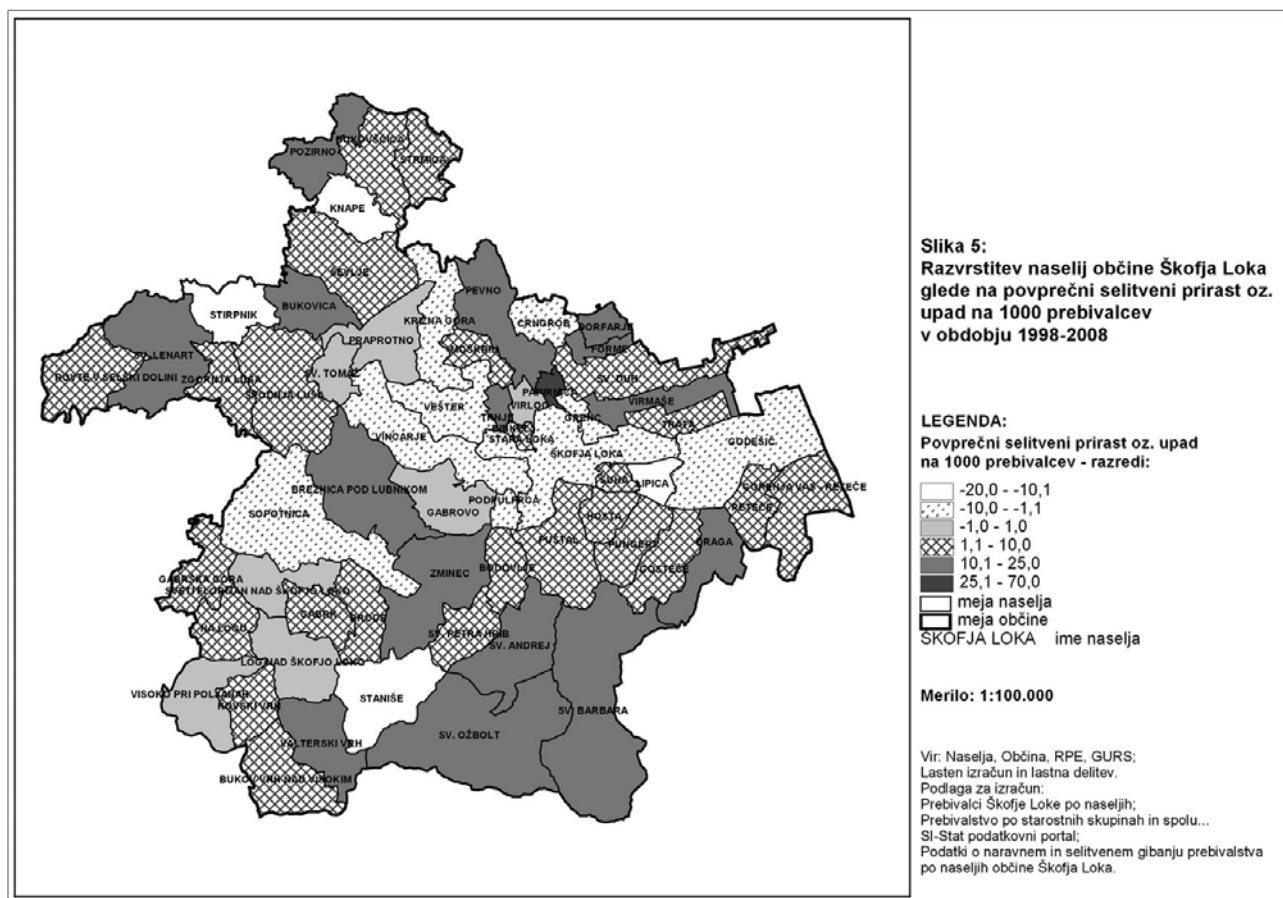
- število rojenih na 1.000 žensk v starosti 15–49 let (rodno obdobje),
- absolutno število priseljenih in odseljenih,
- selitveni prirast po vrstah migracij (zunanje, notranje, skupaj),
- selitveni prirast na 1.000 prebivalcev (po vrstah migracij).
- Sliki 3 in 4 na primeru občine Škofja Loka prikazujeta absolutni naravni prirast in selitveni saldo v obdobju 1995–2007.

Pri analizi naravnega in selitvenega gibanja po naseljih se pokažejo zakonitosti oziroma razlike med naselji, ki iz povprečja za občino niso razvidne in so pri nadaljnjem prostorskem usmerjanju naselja lahko zelo pomembne. Ker gre za obravnavo po naseljih, ki zaradi manjšega števila prebivalcev glede na skupno število v občini izkazujejo večja prebivalstvena nihanja, se pri obravnavi upošteva določeno časovno obdobje (na primer 10 let). Navede se naselja, ki so se v absolutnem številu v desetletnem obdobju po naravni oziroma selitveni poti najbolj povečala, in naselja, ki so se po naravni oziroma selitveni poti najbolj zmanjšala. Za vsako leto desetletnega obdobja se izračuna naravni oziroma selitveni prirast ter upad na 1.000 prebivalcev. Iz izračunanih podatkov se za potrebe obravnave po naseljih izračuna letno povprečje naravnega oziroma selitvenega prirasta in upada na 1.000 prebivalcev v desetletnem obdobju, kar se prikaže tudi na karti (slika 5 na primeru občine Škofja Loka).

Poleg gibanja števila prebivalcev je za značilnosti in razvoj naselja pomembna tudi sestava prebivalstva, in sicer predvsem **starostno-spolna sestava**, s katero dosednji demografski razvoj bistveno vpliva tudi na prihodnjega. Pravimo, da sedanja starostno-spolna sestava prebivalstva pomeni demografski potencial, ki ga prikaže starostna piramida prebivalstva. Ob enaki rodnosti in umrljivosti na dveh območjih lahko v območju z visokim deležem mlajšega prebivalstva (predvsem žensk v rodni dobi) pričakujemo večje število rojstev kot v območju s prevlado starejšega prebivalstva.

V demografski študiji se lahko prikažejo ti demografski kazalniki in podatki:

- koeficient starostne odvisnosti prebivalstva občine (z njim merimo starostno odvisnost mladega, starega ali mladega in starega prebivalstva skupaj glede na delovno sposobno prebivalstvo);
- povprečna starost prebivalstva;
- indeks staranja (indeks starosti);
- delež prebivalstva občine po izbranih starostnih skupinah, kar prikaže prebivalstvo posameznih izpeljanih prebivalstvenih skupin, ki so pomembne z vidika prostorskega načrtovanja (kot na primer predšolski in osnovnošolski otroci, srednješolci, študentje, ženske v rodni dobi, delovni kontingent, upokojeanci in podobno);

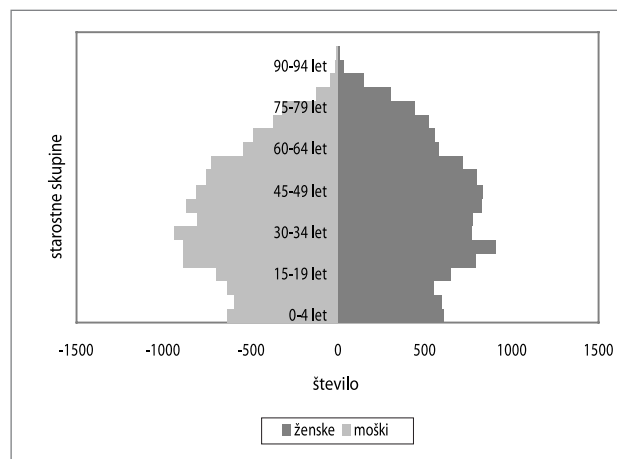

Slika 5: Razvrstitev naselij občine Škofja Loka glede na povprečni selitveni prirast oziroma upad na 1.000 prebivalcev v obdobju 1998–2008

- razvrstitev naselij glede na delež ženskega prebivalstva v starosti 15–49 let, to je v rodni obdobju (prikaz na karti);
- izdelava starostne piramide, ki omogoča hitro primerjavo posameznih starostnih generacij (slika 6 na primeru občine Škofja Loka);
- koristen podatek dobimo tudi s primerjavo števila prebivalcev po spolu v posameznih starostnih skupinah (na primer število žensk v starostni skupini 20–29 let in število deklic v starosti 0–9 let za občino), ki hitro pokaže, v kolikšni meri mlajše generacije pokrivajo starejše. Primer za občino Škofja Loka kaže, da so bile po podatkih za leto 2008 v starostni skupini 20–29 let 1.703 ženske, deklic v starosti do 9 let pa je bilo 1.207, kar je 496 manj in pomeni, da bo čez 20 let 496 žensk manj v najbolj rodni dobi. Brez izdelave projekcije prebivalstva lahko vidimo, da bo število prebivalcev po naravni poti upadalo.

Ob koncu analitičnega poglavja demografske študije je smiselno izdelati tabelarični pregled primerjave nekaterih značilnih demografskih kazalnikov v občini s Slovenijo. S tem izluščimo glavne razlike demografskih razmer v občini v primerjavi s Slovenijo, kar je mogoče koristno uporabiti pri postavitvi hipotez za izračun projekcij prebivalstva, zlasti če ni na voljo

na primer podatka za celotno stopnjo rodnosti, ki je eden od vhodnih podatkov za izračun projekcije. Tako se lahko primerja podatek o številu rojenih in umrlih na 1.000 prebivalcev, naravni in selitveni prirast na 1.000 prebivalcev, indeks staranja, koeficient starostne odvisnosti prebivalstva. Iz preglednice 1 je razviden primer za občino Škofja Loka.

Slika 6: Starostna piramida prebivalstva občine Škofja Loka na 30. 6. 2008 (vir: Prebivalstvo po starostnih skupinah in spolu – Podatkovni portal SI-STAT)

V demografski študiji se izdelata tudi **ocena prostih stavbnih zemljišč** za stanovanjsko pozidavo in oceni demografski potencial teh zemljišč (izhajajoč iz prostora). Ocena prostih stavbnih zemljišč se izdelata na podlagi namenske rabe stavbnih zemljišč v veljavnem prostorskem planu občine in evidence dejanske rabe zemljišč, ki jo vodi Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano. Demografski potencial teh zemljišč se dobi tako, da se vsem potencialnim zemljiščem pripiše gostota v preb./ha. Demografski potencial, izhajajoč iz sedanje sestave prebivalstva, pa dobimo s projekcijo prebivalstva po naravni rasti. Navedena potenciala (prostorski in demografski) se med seboj primerjata.

Bilanca na primeru občine Škofja Loka je pokazala, da je prostih 122,7 ha stavbnih zemljišč za stanovanja (od teh približno 30 ha na območju za dolgoročno širitev mesta) in dodatnih 36,5 ha na območjih tako imenovane razpršene poselitve. Treba je poudariti, da gre za teoretično kapaciteto prostora, dejansko ta fond zaradi različnih omejitev (razdrobljenost lastništva, že formirane gradbene parcele, tipologija naselja in nefleksibilnost trga nepremičnin) morda nikoli ne bo izkori-

ščen. Pri izračunu je bila uporabljena gostota 30 preb./ha za območja razpršene poselitve, 50 preb./ha za ostala zazidljiva območja ter 100 preb./ha za območje dolgoročne širitve mesta. Navedene gostote se v načrtovalski praksi uporabljajo kot realne gostote, normativi gostot v strokovni literaturi so tudi višji. Prebivalstvena kapaciteta v območjih razpršene poselitve je tako ocenjena na 1.095 prebivalcev, v ostalih zazidljivih območjih na 4.635 prebivalcev in še dodatnih 3.000 prebivalcev na območju za dolgoročno širitev mesta, skupaj v občini Škofja Loka torej na 8.730 prebivalcev.

3 Demografske projekcije

3.1 Demografske projekcije v prostorskem načrtovanju

Projekcija prebivalstva je izračun prihodnjega števila in sestave prebivalstva, ki je praviloma izdelan v več variantah. Prikazuje nadaljnje spreminjanje števila prebivalcev po starosti in spolu glede na predpostavke oziroma hipoteze prihodnjih sprememb rodnosti, smrtnosti in migracij. Njen **pomen v prostorskem**

Preglednica 1: Primerjava nekaterih značilnih demografskih kazalnikov v občini Škofja Loka s Slovenijo

	Občina Škofja Loka	Slovenija
rast števila prebivalcev 1953–1961 (v %)	14	8,5
rast števila prebivalcev 1961–1971 (v %)	16	8,5
rast števila prebivalcev 1971–1981 (v %)	6	9,5
rast števila prebivalcev 1981–1991 (v %)	16	4
rast števila prebivalcev 1991–2002 (v %)	4	3
rast števila prebivalcev 2002 – 30. 6. 2008 (v %)*	2,5	4
število rojenih/1.000 prebivalcev leta 2007	11,7	9,8
število rojenih/1.000 prebivalcev 1997–2007	11,0	9,1
število umrlih/1.000 prebivalcev leta 2007	7,4	9,2
število umrlih/1.000 prebivalcev 1997–2007	7,1	9,4
naravni prirast/1.000 prebivalcev leta 2007	4,3	0,6
naravni prirast/1.000 prebivalcev 1997–2007	3,9	0,3
število rojenih/1.000 žensk v starosti 15–49 let leta 2007	47,0	40,5
celotna stopnja rodnosti leta 2008	1,60	1,53
celotna stopnja rodnosti 1999–2008	1,50	1,28
selitveni saldo/1.000 prebivalcev leta 2007	1,7	7,1
selitveni saldo s tujino/1.000 prebivalcev 1997–2007	1,3	1,8
skupni prirast/1.000 prebivalcev leta 2007	6,0	7,7
skupni prirast/1.000 prebivalcev 1997–2007	3,3	1,5
koeficient starostne odvisnosti starega prebivalstva 30. 6. 2008	21,8	22,9
koeficient starostne odvisnosti mladega prebivalstva 30. 6. 2008	23,2	19,9
povprečna starost prebivalstva 30. 6. 2008 (v letih)	39,4	41,1
indeks staranja leta 2008	93,9	117,1

Opomba: *Vira metodološko nista popolnoma primerljiva.

Viri: Krajevni leksikon Slovenije (1995), Popis prebivalstva (2002), Podatkovni portal SI-STAT (Demografsko in socialno področje), Statistični letopis (2008), Celotna stopnja rodnosti, SURS.

načrtovanju je predvsem v prikazu sprememb prihodnjega števila specifičnih skupin prebivalstva (na primer starostnih skupin: 0–6 let, 7–14 let, 25–64 let, 65 let in več), ki so osnova za načrtovanje.

V strokovnih gradivih za potrebe prostorskega načrtovanja je vedno uporabljen izraz projekcija, vendar je pomembno, da je izraz pravilno razumljen. Projekcije namreč vsebinsko ločimo na napovedi, perspektive in ciljne projekcije. **Napovedi** oziroma **prognoze** imajo značaj napovedi verjetnega stanja; povedo, kam gre razvoj prebivalstva, ter nas lahko opozarjajo na negativne razvojne težnje in potrebo po preusmeritvi teh trendov (na primer odseljevanje prebivalstva). **Perspektive** so projekcije, ki so izračunane v večini primerov, kadar uporabljamo izraz projekcija. So napovedi prihodnjega stanja ob določenih predpostavkah, torej samo, če bodo obveljali demografski parametri, ki so bili uporabljeni pri izračunu. **Ciljne projekcije** pa povedo, kakšna demografska gibanja bi bila potrebna, da bi bil cilj, ki si ga zastavimo, dosežen. (Gosar idr., 2006)

Za potrebe izračuna demografskih projekcij postavimo **hipotezo o smrtnosti in rodnosti** oziroma (v primeru izračuna projekcije z upoštevanjem selitev) tudi **hipotezo o migracijah**. Lahko predvidimo naraščajočo, konstantno ali padajočo smrtnost, rodnost oziroma migracije. Najpreprostejša je konstantna skozi celotno projekcijsko obdobje. Izračun projekcij prebivalstva na ravni občine vendarle zahteva drugačen pristop, ker nekateri izmed kazalnikov, ki jih potrebujemo za opredelitev hipotez, niso dostopni na ravni občine (predvsem zaradi velikih razlik med občinami glede na število prebivalcev). Za pravi izračun določenih kazalnikov je potrebna določena velikost populacije, na primer izračun celotne stopnje rodnosti je odvisen od števila rojenih v občini; v nekaterih občinah pa je v posameznem letu zelo malo rojstev ali jih celo ni. Zato pri izračunu projekcij pogosto upoštevamo kazalnike, ki jih statistika navaja za raven države. Rezultati projekcij (ne glede na izbrane kazalnike za postavitev hipotez) so močno odvisni od izhodiščne starostno-spolne sestave prebivalstva, ki pa je v vsaki občini drugačna.

Običajno izračunamo **projekcijo po naravni rasti**, ki predpostavlja, da ni selitev oziroma da je selitveni saldo enak 0; izdelamo jo lahko v več variantah glede na hipotezo o rodnosti. Tovrstna projekcija se izračuna za prebivalstveno manjše občine, za prebivalstveno večje občine pa izdelamo tudi **projekcijo prebivalstva z upoštevanjem selitev**, in sicer v več variantah glede na hipotezo o migracijah. Podlaga za izračun projekcije z upoštevanjem selitev je projekcija po naravni rasti, ki ji dodamo neto selitveni saldo po posameznih letih in starostno-spolno sestavo migrantov.

Variante projekcij izračunamo, da ugotovimo, kako na prebi-

valstvene spremembe vplivajo določeni demografski kazalniki (na primer višja rodnost, močnejše priselitve). Pri pripravi variant izhajamo iz analize obstoječega demografskega stanja, demografskih trendov (in opredelitve do njih) in ciljev prihodnjega prebivalstvenega razvoja, ki si jih zastavimo. Običajno izhodišče je, da se pozitivni trendi nadaljujejo tudi v prihodnje, negativne trende pa se poskuša preusmeriti (na primer močno odseljevanje).

Rezultati izračuna projekcij se izdelajo v obliki preglednice, ki omogoča nadaljnjo obdelavo podatkov in prikaz z grafikoni. Pomembno je, da je v preglednici prikazano skupno število prebivalcev (po spolu) v vsakem posameznem letu, za katero je projekcija izračunana, in število prebivalcev posameznih značilnih starostnih skupin (po spolu), ki so pomembne v prostorskem načrtovanju (dojenčki, jasli, vrtec, osnovna šola, srednja šola, fakulteta, delovni kontingent, upokojenci, najstarejše prebivalstvo in podobno), in sicer: 0–1 leta, 2–3 let, 4–6 let, 0–6 let, 7–14 let, 0–14 let, 15–18 let, 19–24 let, 25–64 let, 65–84 let, 85–100 let, 65–100 let.

Običajno se za vsak rezultat projekcije izračuna indeks na začetno leto in prikaže v obliki preglednice, pri čemer je indeks v začetnem letu enak 100 (vrednost indeksa pod 100 pomeni upad, vrednost nad 100 pa povečanje). Za posamezne starostne skupine se absolutne vrednosti in tudi indeks prikaže z grafikoni, kar omogoča primerjavo med različnimi variantami projekcij.

3.2 Demografske projekcije občine Škofja Loka

3.2.1 Hipoteze za izračun demografskih projekcij

Projekcije prebivalstva za občino Škofja Loka so bile izračunane za obdobje do leta 2035, kajti projekcije so zanesljive za največ 20–25 let vnaprej. Popolne projekcije prebivalstva je mogoče izdelati le za prebivalstveno večja območja, torej za občine z več kot 5.000 prebivalci (kjer je manjša možnost, da se v kateri izmed starostnih skupin pojavi vrednost 0).

Projekcije so bile izračunane v **štirih variantah**:

- **varianta A – konstantna rodnost 1,5, nizke migracije:** projekcija prebivalstva z upoštevanjem celotne stopnje rodnosti 1,50 in z upoštevanjem selitev (pozitivnega selitvenega salda 40 prebivalcev letno);
- **varianta B – konstantna visoka rodnost 2,1136, brez migracij:** projekcija prebivalstva le po naravni rasti z upoštevanjem celotne stopnje rodnosti 2,1136;
- **varianta C – srednja varianta (rodnosti in migracij):** projekcija prebivalstva z upoštevanjem celotne stopnje rodnosti 1,60 v obdobju do leta 2015 in zvišanjem vrednosti na 1,70 po letu 2015 ter z upoštevanjem selitev (pozitivnega selitvenega salda 100 prebivalcev letno);
- **varianta D – visoke migracije, konstantna rodnost 1,5:**

projekcija prebivalstva z upoštevanjem celotne stopnje rodnosti 1,50 in z upoštevanjem priselitev, ki so ocenjene na podlagi predvidenih novogradenj (in posledičnih priselitev) v občini, in sicer je realizacija časovno ocenjena po tej dinamiki – letni pozitivni selitveni saldo:

- 50 prebivalcev do leta 2013,
- 100 prebivalcev v obdobju 2014–2018,
- 150 prebivalcev v obdobju 2019–2023,
- 200 prebivalcev v obdobju 2024–2028,
- 250 prebivalcev v obdobju 2029–2033,
- brez selitev v obdobju 2034–2035.

Izhodiščni podatki za izračun projekcij so bili statistični podatki o prebivalstvu po enoletnih starostno-spolnih skupinah v občini po stanju na 31. 12. 2008.

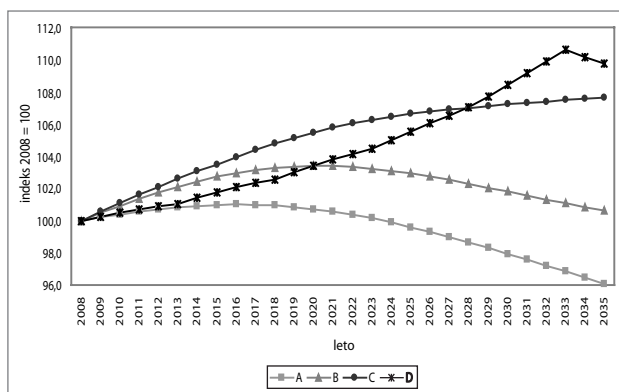
Pri izračunu vseh variant projekcij je bila upoštevana ista, konstantna **hipoteza o smrtnosti** – uporabljeni so bili starostno specifični koeficienti verjetnosti doživetja, ločeno za moške in ženske iz tablic smrtnosti prebivalstva Slovenije 2000–2002. Ker za posamezna območja Slovenije (občine) ni podrobnih podatkov o razlikah v umrljivosti prebivalstva posameznih starostnih skupin, so bili uporabljeni državni podatki. Razlike v umrljivosti na 1.000 prebivalcev med posameznimi občinami nastajajo predvsem zaradi razlik v starostni sestavi prebivalstva, kar se kaže tudi pri rezultatih projekcij po naravni rasti, tudi če pri vsaki projekciji uporabimo isto hipotezo o rodnosti.

Hipoteza o rodnosti je bila izražena s starostno specifičnimi koeficienti splošne rodnosti po enoletnih starostnih skupinah v Sloveniji leta 2008, in sicer z istimi za vse variante projekcij in s celotno stopnjo rodnosti. Podobno kot pri koeficientih smrtnosti lahko tudi pri koeficientih splošne rodnosti rečemo, da razlike med občinami niso velike. Podatki o celotni stopnji rodnosti na ravni občine Škofja Loka (v obdobju 1999–2008) so bili pridobljeni na Statističnem uradu RS, ki podatka o celotni stopnji rodnosti za občine sicer ne izračunava in objavlja avtomatično, ker so občine po številu prebivalcev zelo heterogene in je v posameznih občinah zelo malo (v določenih letih tudi nič) rojstev. Za občino Škofja Loka je bilo izračunano povprečje celotne stopnje rodnosti iz podatkov za desetletno obdobje. To znaša 1,50 in je bilo uporabljeno pri izračunu variant A in D. Varianta C izhaja iz povprečja celotne stopnje rodnosti v zadnjih dveh opazovanih letih (2007–2008) – to je 1,60 in predvideva zvišanje celotne rodnosti na 1,70 po letu 2015. Varianta B je upoštevala stopnjo 2,1136, ki še zagotavlja preprosto obnavljanje prebivalstva in po letu 1980 v Sloveniji ni bila več dosežena. Pričakujemo, da se bodo vrednosti v prihodnosti nekoliko zvišale, vendar bodo še vedno pod vrednostmi, ki zadoščajo za obnavljanje prebivalstva. V primeru treh variant projekcij (A, B in D) je bila uporabljena hipoteza o konstantni rodnosti, v primeru variante C pa hipoteza o naraščajoči rodnosti.

Hipoteza je bila izražena tudi z deležem novorojenih v starostni skupini 0 let, ki znaša 15 %, in s koeficientom maskulinitete 0,517 (kar pomeni, da je na 1.000 rojenih otrok 517 dečkov in 483 deklic). Razlike pri koeficientu maskulinitete so med posameznimi deželami izredno majhne.

Hipoteza o migracijah je bila postavljena na podlagi letnega migracijskega salda in starostno-spolne strukture migrantov. Hipoteza pri izračunu variante A je pozitivni letni selitveni saldo opredelila iz povprečnega selitvenega salda v obdobju zadnjih 10 opazovanih let (1999–2008), ki znaša 36. Povprečje selitvenega salda med občinami v obdobju zadnjih 10 opazovanih let je bilo močno negativno (–59). Hipoteza v primeru variante C izhaja iz predpostavke, da namen izračuna projekcije ni v prenašanju negativnih selitvenih teženj v prihodnost, zato tudi ni bilo upoštevano povprečje selitvenega salda med občinami. V letu 2004 so bile sprejete spremembe in dopolnitve prostorskega načrta občine, s katerim je bila opredeljena večja površina zazidljivih zemljišč. Izvedbeni prostorski akt za novoopredeljena zemljišča je bil sprejet sredi leta 2005. Če upoštevamo še pridobivanje zemljišč (s strani developerjev) in pridobivanje ustreznih dovoljenj za poseg v prostor, ugotovimo, da je do realizacije prišlo v letu 2007 (v tem letu se je močno povečalo število dovoljenj za gradnjo in število dokončanih stanovanj). Dejansko gre za časovni zamik oziroma realizacijo sprostitev večjih površin zazidljivih zemljišč v letu 2004 in glede na obstoječe večje proste površine lahko tudi v prihodnjih letih pričakujemo nekoliko močnejše selitveno gibanje – pozitivni selitveni saldo 100 prebivalcev letno. Hipoteza pri izračunu variante D je upoštevala pozitivni selitveni saldo, ki izhaja iz predvidenih novogradenj v občini in skupno pomeni priselitev 3.800 ljudi v projekcijskem obdobju.

Starostna in spolna sestava migrantov pri izračunu variant s selitvami izhaja iz desetletnega povprečja (za obdobje 1998–2007) starosti in spola notranjih migrantov v Sloveniji (kajti podatki so dostopni le na državni ravni), ki po oceni izraža tudi sestavo priseljenih v občino Škofja Loka. Stanovanjsko vprašanje si namreč rešuje predvsem prebivalstvo v starosti med 20 in 40 letom, ki si ustvarja družino oziroma spada med mlade družine (zato je precej visok tudi delež v skupinah otrok do 10. leta starosti). Za izračun projekcij je bilo treba deleže petletnih starostnih skupin preračunati na enoletne starostne skupine, in sicer je bila predvidena enakomerna porazdelitev po enoletnih skupinah (na primer na starostno skupino 0–4 let odpade 10,4 % vseh selitev, na posamezno skupino, na primer otroke v starosti 2 let pa 2,08 %). V starostnih skupinah 20–24 let in 25–29 let je precej večji delež žensk med migranti, kar vpliva tudi na povečanje števila rojstev. Notranje migracije so bile upoštevane, ker je število tujcev težko napovedati in je odvisno od trga dela; v glavnem gre začasno delovno silo (glede na intenziteto dela v gradbeništvu).

Slika 7: Primerjava indeksa na začetno leto (2008) za število prebivalcev občine Škofja Loka do leta 2035 po različnih variantah projekcij (vir: lasten izračun)

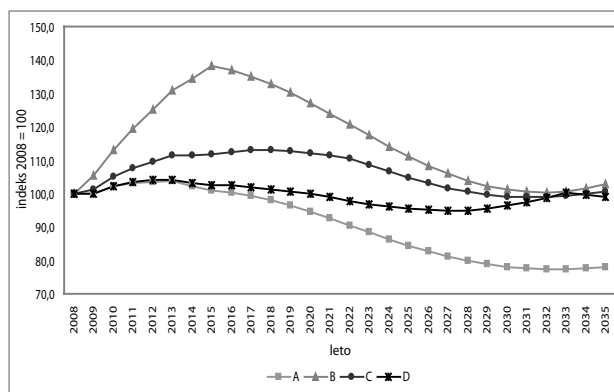
3.2.2 Rezultati demografskih projekcij

Varianta A pri izračunu upošteva trenutne demografske trende v občini, varianta C je primer, pri katerem poskušamo trenutne trende preusmeriti oziroma izboljšati. Projekcija z upoštevanjem močnejšega selitvenega salda (varianta D), ki ima sicer podlago v obstoječih zazidljivih zemljiščih, pa je vprašljiva z vidika, ali si tolikšen obseg selitev lahko dovolimo z vidika komunalne oskrbe in ali je sploh realna izvedba vseh upoštevanih predvidenih novogradenj. Projekcija po naravni rasti brez upoštevanja selitev, vendar z višjo stopnjo celotne rodnosti (varianta B) pa je prikaz, kaj pomeni zviševanje rodnosti v razmerju do močnejših priselitev (varianta D).

Primerjava variant demografskih projekcij pokaže, da število prebivalcev občine Škofja Loka (slika 7) po varianti A v letu 2035 ne bo doseglo števila prebivalcev v izhodiščnem letu (890 ljudi manj). Pri varianti B bo število prebivalcev v končnem letu nekoliko višje od števila v izhodiščnem letu (za 143 ljudi). Projekcija prebivalstva po varianti C kaže, da bo število prebivalcev stalno naraščalo in to močneje kot pri varianti B (1.730 ljudi več v letu 2035). Najmočnejšo rast števila prebivalcev pa prikazuje projekcija po varianti D, vendar je naraščanje mogoče opaziti le med priselitvami, opazni pa so tudi prehodi v letih, v katerih se poveča število priselitev (2.211 ljudi več v letu 2035).

Za starostno skupino 0–6 let (slika 8) velja, da bo največje število otrok v tej starosti po varianti projekcije B leta 2015, ko bo število otrok presežlo število iz leta 2008 za 666 oziroma po varianti C v letih 2017 in 2018 (227 otrok več kot leta 2008). V letu 2035 bo število otrok v tej starosti najvišje pri varianti B (za približno 2,7 % več kot v letu 2008). Po varianti A pa bo število precej nižje kot v izhodiščnem letu projekcije (384 manj).

Število otrok v starosti 7–14 let (slika 9) se bo do leta 2035 najbolj povečalo pri variantah projekcij B in C. Število bo rastlo

Slika 8: Primerjava indeksa na začetno leto (2008) za število otrok v starosti 0–6 let v občini Škofja Loka do leta 2035 po različnih variantah projekcij (vir: lasten izračun)

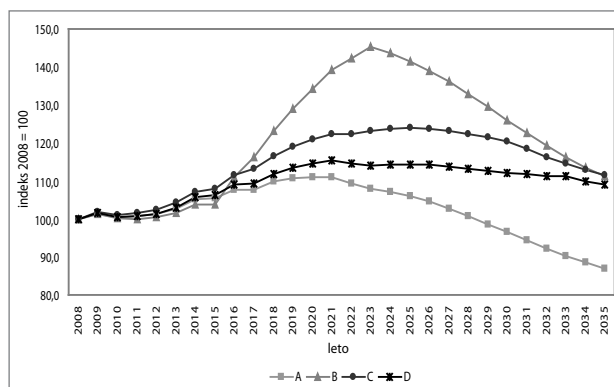
do leta 2023 oziroma 2025, ko bo kar 851 otrok več po varianti B oziroma 450 otrok več po varianti C kot v izhodiščnem letu projekcije. V letu 2035 bo število otrok te starosti po varianti A za 243 otrok nižje kot v izhodiščnem letu projekcije.

Število prebivalcev v starostni skupini 25–64 let (slika 10) se bo do leta 2035 povečalo po variantah projekcij C in D, torej projekcij z močnejšim doseljevanjem, pri katerih se pokaže vpliv priselitev (priseljeno prebivalstvo se sčasoma postara). Tudi zmerno priseljevanje ne more prispevati k ohranjanju sedanjega števila prebivalcev, ampak nazadovanje števila prebivalcev le nekoliko ublaži; to se pokaže pri varianti A.

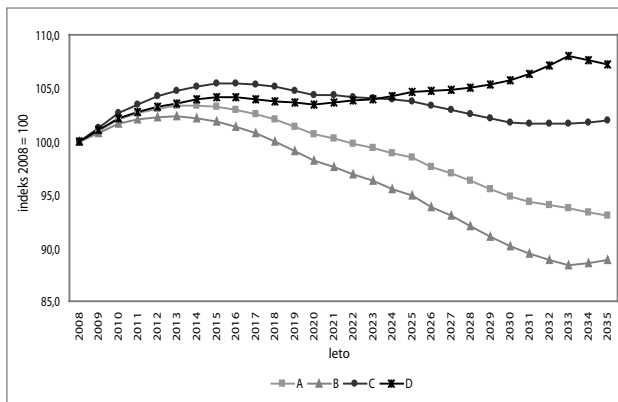
Število prebivalcev v starosti nad 65 let (slika 11) bo stalno naraščalo in se bo do leta 2035 močno povečalo v vseh variantah projekcij (skupno za 29–37 %) – najbolj pri variantah D in C (za 1.286 oziroma 1.243 ljudi).

3.2.3 Uporaba rezultatov demografskih projekcij

Po varianti A bo upadlo skupno število prebivalcev in število prebivalcev starostnih skupin do 65 let, močno pa se bo po-

Slika 9: Primerjava indeksa na začetno leto (2008) za število otrok v starosti 7–14 let v občini Škofja Loka do leta 2035 po različnih variantah projekcij (vir: lasten izračun)

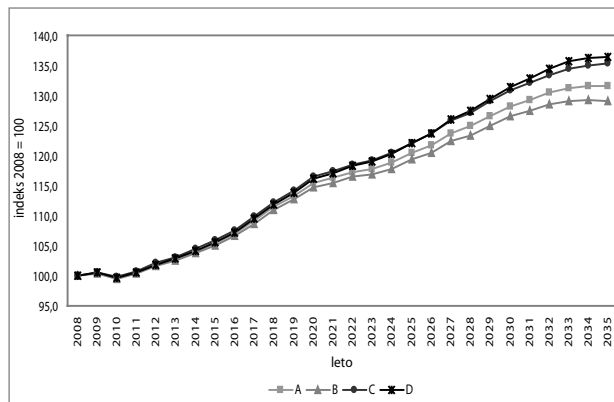

Slika 10: Primerjava indeksa na začetno leto (2008) za število prebivalcev v starosti 25–64 let v občini Škofja Loka do leta 2035 po različnih variantah projekcij (vir: lasten izračun)

večalo število prebivalcev, starejših od 65 let. Varianta B, ki upošteva zvišano rodnost, ne more zagotoviti večjega povečanja skupnega števila prebivalcev, kakor tudi ne števila prebivalcev, starih 25 do 64 let. Rezultati variante D, ki upošteva povečan obseg doseljavanja, kažejo, da se bo število prebivalcev vseh starostnih skupin (izjema je najmlajša starostna skupina) povečalo. Varianta C pa v primerjavi z varianto D kaže večje povečanje števila mlajšega prebivalstva in manjše povečanje števila starejšega prebivalstva, zato bi bilo za dimenzioniranje potreb po družbeni infrastrukturi (kajti ugodni prostorski pogoji imajo povratni učinek na demografski razvoj) smiselno upoštevati to varianto projekcije.

Leta 2035 bo po varianti projekcije C v občini živelo 1.730 prebivalcev več, skupno število prebivalcev pa se bo najbolj povečalo po varianti D (leta 2033 bo 2.399 prebivalcev več kot leta 2008). Ocena prebivalstvene kapacitete v območjih prostih stavbnih zemljišč za stanovanjsko gradnjo je pokazala, da je prebivalstvena kapaciteta celo večja (ocenjena na 5.730 prebivalcev oziroma še dodatnih 3.000 prebivalcev na območju za dolgoročno širitev mesta). Pri pripravi prostorskih aktov je zato treba večjo pozornost nameniti zagotovitvi družbene in komunalne infrastrukture, ne pa stanovanjski gradnji.

Podatki za varianto C so pomemben vhodni podatek pri pripravi prostorskega akta. Opozorijo nas, da lahko kmalu pričakujemo povečane potrebe po vrtcih, ki bodo naraščale vse do leta 2018 (227 otrok več), in nekoliko pozneje tudi po osnovnih šolah vse do leta 2025 (450 otrok več), ko bodo potrebe precej večje, kot so trenutno. Število prebivalcev, ki so delovni kontingent, se bo do končnega leta projekcije povečalo za 250 ljudi. Opazimo pa lahko močno povečanje števila prebivalcev v starosti nad 65 let, kar opozarja na dodatne potrebe po oskrbi starejših občanov (1.243 ljudi več v letu 2035). V prihodnjih desetih letih (do leta 2020) bo treba računati na izgradnjo novega vrtca (za približno 220 otrok oziroma upoštevati bo treba še prosta mesta v vrtcih). Proste kapacitete v osnovnih

Slika 11: Primerjava indeksa na začetno leto (2008) za število prebivalcev v starosti 65 let in več v občini Škofja Loka do leta 2035 po različnih variantah projekcij (vir: lasten izračun)

šolah bi trenutno lahko sprejele predvideno povečanje števila šoloobveznih otrok (ob spremembi meja šolskih okolišev), vendar so proste kapacitete ocenjene (na podlagi obstoječih demografskih podatkov) le za prihodnjih nekaj let, ko tudi iz projekcije še ne izhaja močnejša potreba. To nas opozarja tudi na potrebe po novi osnovni šoli. Če računamo, da (po Strategiji varstva starejših, 2006) najmanj 6 % prebivalcev, starih nad 65 let, potrebuje določeno obliko varstva, ugotovimo, da bo leta 2035 v občini takih ljudi 286. Ob spremembi načina življenja je mogoče pričakovati, da se bo normativ v prihodnje kvečjemu dvignil. Zaradi daljšanja delovne dobe otroci ne bodo mogli več poskrbeti za svoje starše, kot je bila to praksa v zadnjih letih (zgodnje upokojevanje). Tudi na področju oskrbe starejših občanov bo treba zagotoviti dodatne kapacitete (stanovanja, zdravstvene storitve in podobno). Na to skupino v absolutnem smislu spremembe v rodnosti ali migracijah za krajša obdobja praktično ne vplivajo. Spremenilo se bo tudi razmerje med številom zaposlenega in upokojenega prebivalstva.

4 Sklep

Strokovne podlage za potrebe priprave občinskih prostorskih aktov naj bi bile celovite ter naj bi pokrivalo področja in stroke, ki so relevantni za prostorsko načrtovanje. Vse strokovne podlage povezuje v smiselni okvir demografska študija, ki na podlagi pregleda dosedanjih in ocene prihodnjih gibanj napove najverjetnejši razvoj prebivalstva v določeni občini ali naselju (Jankovič Grobelšek, 2008).

Demografska strokovna podlaga za potrebe prostorskega načrtovanja mora kakovostno predstaviti pretekli demografski razvoj v občini, ki močno vpliva na sedanji demografski potencial, ter realno prikazati sliko prihodnjega števila prebivalstva in njegove starostno-spolne sestave, torej k celoviti demografski študiji občine spadajo tudi demografske projekcije, s pomočjo katerih se oceni prihodnji demografski razvoj

prebivalstva občine. Analizi števila prebivalcev sledi analiza gibanja prebivalstva (naravno, selitveno, skupno gibanje) in njegove socialno-demografske sestave po naseljih, pri kateri se je treba izogniti le deskriptivnemu obravnavanju. Posebna kategorija so tudi izpeljani demografski kazalniki, kot so izobrazbena sestava, izobraževanje, aktivno prebivalstvo, dnevne delovne migracije. Izdela se analiza družin, gospodinjstev in stanovanj. Ugotoviti je treba osnovna demografska gibanja in presoditi, ali so pozitivna ali ne, kakor tudi ugotoviti vzroke zanje. Izdela se tudi analiza prostora glede na možnosti za poselitev ter primerjava projekcije po naravni rasti in projekcije z upoštevanjem selitev.

Demografska projekcija je obvezna in bistvena sestavina demografske strokovne podlage, pri kateri se pokaže vpliv demografskih značilnosti na rabo prostora, kajti izračunana projekcija pokaže prihodnje potrebe po stanovanjih, vrtcih, osnovnih šolah, domovih starejših občanov, število delovnega kontingenta, upokojencev, kar je treba upoštevati pri pripravi prostorskega akta, ki je vedno usmerjen v prihodnost. Treba je izračunati variante projekcij (ob uporabi različnih hipotez) in pri izdelavi teh vključiti strokovnjake različnih strok (demografi, prostorski načrtovalci, predstavniki lokalne skupnosti, za katero se projekcija izdeluje), kajti izračun in predvsem uporaba projekcije sta tudi stvar odločitve za prihodnji razvoj občine. Prispevek prikaže način strokovnega presojanja okoliščin pri pripravi parametrov za izračun projekcij prebivalstva za načrtovalske namene. Metoda dela, ki je v prispevku prikazana pri izboru parametrov za izračun projekcij prebivalstva, lahko kot primer lahko služi izdelovalcem demografskih strokovnih podlag za potrebe drugih občin.

Posebna pozornost je v članku namenjena tistim ocenam, ki bi jih prostorski načrtovalci morali upoštevati pri načrtovanju opremljenosti z družbeno infrastrukturo. Načrtovalske odločitve ne smejo biti deterministične in izhajati samo iz sedanjih razmer, ampak morajo upoštevati tudi izboljšanje opremljenosti z družbeno infrastrukturo. Treba je upoštevati visoke standarde opremljenosti naselij oziroma občine kot celote, kajti tudi to je eno izmed učinkovitih sredstev za preusmeritev negativnih demografskih tokov. Bistveno izboljšana opremljenost naselij bo pripomogla, da naselja ne bodo imela značilnosti spalnih naselij, ampak bodo ugodno bivalno okolje. Nekatere cilje za izboljšanje kapacitet družbene infrastrukture lahko dosežemo preprosto z uvajanjem večnamenske uporabe tistih prostorov, ki niso polno zasedeni oziroma z dopolnjevanjem različnih funkcij.

Zavedati se je treba, da ni mogoče izdelati tako natančnih usmeritev in navodil, da bi bile lahko demografske študije popolnoma poenotene, hkrati pa to tudi ni namen, kajti vsak prostor, za katerega se pripravljata prostorski akt, je specifičen

(tudi z vidika demografskih značilnosti), prav tako pa tudi vsak poseg v prostor, ki se načrtuje s prostorskim aktom. Zato se izdelani primeri strokovnih podlag v praksi tudi ločijo glede na namen njihove izdelave. Vsebina študije je močno odvisna tudi od dostopnosti statističnih podatkov, zlasti na ravni manjših teritorialnih enot (naselij). Normativi za vrednotenje kazalnikov pri izdelavi študij v praksi izhajajo večinoma iz izkustvenih primerov in so zato predstavljeni na različne načine. V strokovni literaturi je namreč težko pridobiti podatke oziroma normative za vrednotenje tovrstnih kazalnikov.

Mag. Kristina Onufrija, univ. dipl. geogr.
Poljanska cesta 67, 4220 Škofja Loka
E-pošta: kristina.onufrija@siol.net

Opombe

[1] Ker niso vsi demografski podatki na voljo po naseljih, je posebej navedeno, ali je predlagana obravnava tudi po naseljih.

Projekcije prebivalstva so bile izdelane z računalniškim programom, ki ga uporablja dr. Lojze Gosar. Programski del programa je izdelal dr. Peter Gosar, vsebinskega pa dr. Lojze Gosar.

Viri in literatura

Belec, B., Orožen Adamič, M. (ur.), Perko, D. (ur.), Kladnik, D. (ur.), Pavšek, M. (ur.), Fridl, J., Horvat, U., 1995. Krajevni leksikon Slovenije. Ljubljana, DZS, str. 638.

Celotna stopnja rodnosti ter živorojeni in število žensk v rodni dobi za občino Škofja Loka za obdobje 1999–2008. Statistični urad RS. Message to: Onufrija, K., 29. januar 2010. Osebna komunikacija.

Enoletne starostno-spolne skupine prebivalstva občine Škofja Loka na 31. 12. 2008. Statistični urad RS. Message to: Gosar, L., 10. avgust 2009. Osebna komunikacija.

Gosar, L., 1997. Izdelava prostorske dokumentacije: analiza stanja prostora in razvojne možnosti prostora po regijah (končno poročilo). Ljubljana, Urbanistični inštitut RS, str. 163.

Gosar, L., Berce Bratko, B., Jakoš, A., idr., 1980. Demografske projekcije v prostorskem planiranju. Ljubljana, Raziskovalna skupnost Slovenije, str. 371.

Gosar, L., Jakoš, A., 1998. Demografija v prostorskem planiranju. Ljubljana, Urbanistični inštitut RS, str. 66.

Gosar, L., Jakoš, A., 1999. Demografske metode v prostorskem regionalnem planiranju. Ljubljana, Urbanistični inštitut RS, str. 69.

Gosar, L., Memišević, G., Mujkić, S., 2006. Metodologija izdelave demografskih analiz in projekcij v izrednih razmerah – primer kantona Sarajevo. Urbani izziv 17, 1/2, str. 139–147.

Gosar, L., idr., 2006. Demografske metode v prostorskem in urbanističnem planiranju. Ljubljana, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, Interdisciplinarni podiplomski študij prostorskega in urbanističnega planiranja, str. 115.

- Jakoš, A., Boldin, D., Gosar, L., Mihevc, P., Miklič, J., 1996. Projekcije prebivalstva: analize in projekcije demografskega razvoja v Sloveniji do leta 2020 po občinah za potrebe prostorskega plana. Ljubljana, Urbanistični inštitut RS, str. 135.
- Jankovič Grobelšek, L., 2008. Prostorsko planiranje med ambicioznimi razvojnimi načrti občin in zadržanimi demografskimi kazalci (prostorski planski akt za Novo mesto). V: Malačič, J., in Gams, M. (ur.). Slovenija pred demografskimi izzivi 21. stoletja: zbornik 11. mednarodne multikonference Informacijska družba. 13.–14. oktober 2008. Ljubljana, Inštitut Jožef Stefan, str. 28–31.
- Malačič, J., 2003. Demografija: teorija, analiza, metode in modeli. Ljubljana, Ekonomska fakulteta, str. 339.
- Naravno gibanje in skupni prirast prebivalstva po občinah (absolutni podatki in kazalniki), Slovenija, letno. SI-STAT podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Prebivalstvo. Ljubljana, Statistični urad RS. Dostopno na: http://www.stat.si/pxweb/Databse/Dem_soc/05_prebivalstvo/03_05155_nar_gib/00_05155_kazalniki/00_05155_kazalniki.asp (24. 6. 2009).
- Navodilo o vsebini in metodologiji izdelave strokovnih podlag in prostorskih sestavin planskih aktov občin. Ur. l. SRS, št. 20–941/85: 1141.
- Navodilo o vsebini posebnih strokovnih podlag in o vsebini prostorskih izvedbenih aktov. Ur. l. SRS, št. 14–692/85: 806.
- Notranje selitve po starostnih skupinah in spolu, Slovenija, letno. SI-STAT podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Prebivalstvo. Ljubljana, Statistični urad RS. Dostopno na: http://www.stat.si/pxweb/Databse/Dem_soc/05_prebivalstvo/04_05156_sel_gib/02_05562_notranje_selitve/02_05562_notranje_selitve.asp (24. 8. 2009).
- Onufrija, K., 2006. Analiza razvojnih teženj v prostoru v občini Škofja Loka. Strokovna podlaga. Škofja Loka, Občina Škofja Loka, 45 f.
- Onufrija, K., 2006. Analiza stanja v prostoru v občini Škofja Loka. Strokovna podlaga. Škofja Loka, Občina Škofja Loka, 146 f.
- Podatki o naravnem in selitvenem gibanju prebivalstva po naseljih občine Škofja Loka. Statistični urad RS. Message to: Onufrija, K., 2. februar 2010. Osebna komunikacija.
- Pogačnik, A., 1992. Urejanje prostora in varstvo okolja. Ljubljana, Mladinska knjiga, str. 179.
- Pogačnik, A., 1999. Urbanistično planiranje. Ljubljana, Fakulteta za gradbeništvo in geodezijo, str. 252.
- Pogačnik, A., 2006. Kako izdelamo prostorske načrte. Maribor, Založba Obzorja, str. 300.
- Popis prebivalstva 2002 Podatkovni portal SI-STAT. Ljubljana, Statistični urad RS. Dostopno na: <http://www.stat.si/pxweb/Databse/Popis2002/Popis2002.asp> (21. 6. 2009).
- Površine sprememb namenske rabe prostora v osnutku občinskega prostorskega načrta občine Škofja Loka (interno gradivo), 2008. Občina Škofja Loka, 137 f.
- Prebivalci Škofje Loke po naseljih. Statistični urad RS. Message to: Onufrija, K., 10. februar 2010. Osebna komunikacija.
- Prebivalstvo po starostnih skupinah in spolu, naselja, Slovenija, polletno. SI-STAT podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Prebivalstvo. Ljubljana, Statistični urad RS. Dostopno na: http://www.stat.si/pxweb/Databse/Dem_soc/05_prebivalstvo/02_05007_stev_strukt/01_05203_star_spol/01_05203_star_spol.asp (21. 6. 2009).
- Prebivalstvo po starostnih skupinah in spolu, občine, Slovenija, polletno. SI-STAT podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Prebivalstvo. Ljubljana, Statistični urad RS. Dostopno na: http://www.stat.si/pxweb/Databse/Dem_soc/05_prebivalstvo/02_05007_stev_strukt/01_05203_star_spol/01_05203_star_spol.asp (21. 6. 2009 in 2. 6. 2011).
- Prebivalstvo št. 3 = Population No 3 (Tablica umrljivosti prebivalstva Slovenije, 2000–2002). Statistične informacije št. 169. 2004. Ljubljana, Statistični urad RS, str. 2–5. Dostopno na: <http://www.stat.si/doc/statinf/05-SI-111-0401.pdf> (10. 8. 2009).
- Pregled po občinah = Review by Municipalities. Statistični letopis RS 2008. 2008. Ljubljana, Statistični urad RS, str. 533. Dostopno na: <http://www.stat.si/letopis/2008/31-08.pdf> (18. 5. 2009).
- Register prostorskih enot – naselja, občina (format shp). 2008. Ljubljana, GURS.
- Selitve 2008. Statistični urad RS. Message to: Onufrija, K., 5. februar 2010. Osebna komunikacija.
- Selitveno gibanje in skupni prirast prebivalstva po občinah, Slovenija, letno. SI-STAT podatkovni portal. Demografsko in socialno področje. Prebivalstvo. Ljubljana, Statistični urad RS. Dostopno na: http://www.stat.si/pxweb/Databse/Dem_soc/05_prebivalstvo/04_05156_sel_gib/00_05156_kazalniki/00_05156_kazalniki.asp (24. 6. 2009).
- Starostnospecifične stopnje rodnosti žensk po enoletnih starostnih skupinah v Sloveniji leta 2008. Statistični urad RS. Message to: Gosar, L., 6. avgust 2009. Osebna komunikacija.
- Strategija varstva starejših do leta 2010 – solidarnost, sožitje in kakovostno staranje prebivalstva. 2006. Ljubljana, Ministrstvo za delo, družino in socialne zadeve, str. 44. Dostopno na: http://www.mdds.gov.si/fileadmin/mdds.gov.si/pageuploads/dokumenti__pdf/strategija_starejsi_2010.pdf (10. 1. 2010).
- Zakon o prostorskem načrtovanju. Ur. l. RS, št. 33–1761/07: 4585 s podzakonskimi predpisi.
- Zakon o urejanju prostora. Ur. l. RS, št. 110–5386/02, popr. 8/03: 13057 s podzakonskimi predpisi.